

รายงานผลการดำเนินงาน

โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๕

โดย

ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตร จังหวัดระยอง
สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรที่ ๓ จังหวัดระยอง
กรมส่งเสริมการเกษตร

คำนำ

กรมส่งเสริมการเกษตร ได้ร่วมดำเนินการโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (อพ.สธ.) ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๕ โดยมีเป้าหมายศูนย์ปฏิบัติการร่วมดำเนินการในการอนุรักษ์พืชพรรณของประเทศ โดยจะมีกิจกรรมจำนวน ๔ กิจกรรมย่อย ได้แก่ ๑) ดูแลแปลงปลูกรักษาพันธุกรรมพืชในพื้นที่โครงการ ๒) สำรวจและบันทึกข้อมูลพันธุ์พืชในรูปแบบของฐานข้อมูล ๓) อบรมสร้างจิตสำนึกแนวทางการอนุรักษ์ให้กับเกษตรกรและชุมชน ๔) สนับสนุนโรงเรียนสมาชิกสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน โดยศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตรจังหวัดระยอง ได้ดำเนินงานใน ๔ กิจกรรมย่อยที่กล่าวมาข้างต้นในปีงบประมาณ ๒๕๖๕ เรียบร้อยแล้ว จึงได้จัดทำรายงานสรุปผลการดำเนินงานฉบับนี้ให้กรมส่งเสริมการเกษตรได้รับทราบ

ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตรจังหวัดระยอง

ตุลาคม ๒๕๖๕

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
หลักการและเหตุผล/วัตถุประสงค์โครงการ ฯ	๑
งบประมาณ	๓
ผลการดำเนินงาน	
การเบิกจ่ายงบประมาณ	๓
ดูแลแปลงแม่พันธุ์และรวบรวมพันธุ์	๔
สำรวจและบันทึกข้อมูลพันธุ์พืชในรูปแบบของฐานข้อมูล	๑๑
อบรมสร้างจิตสำนึกแนวทางการอนุรักษ์ให้กับเกษตรกรและชุมชน	๑๒
สนับสนุนโรงเรียนสมาชิกสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน	๑๗
ปัญหาและข้อเสนอแนะ	๑๙
ภาคผนวก	๒๐

**โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตรจังหวัดระยอง กรมส่งเสริมการเกษตร
ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๕**

๑. หลักการและเหตุผล

โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (อพ.สธ.) เป็นโครงการที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงสืบทอดงานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงอนุรักษ์ต้นยางนา ตั้งแต่ปี ๒๕๐๓ ทรงเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช ทรงดำเนินโครงการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและหลากหลายทางชีวภาพ ในปี ๒๕๓๕ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงมีพระราชดำริให้ดำเนินการอนุรักษ์พืชพรรณของประเทศและดำเนินการเป็นธนาคารพืชพรรณ โดยได้ดำเนินการโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯและจัดสร้างธนาคารพืชพรรณขึ้นในโครงการสวนพระองค์ สวนจิตรลดา ตั้งแต่ปี ๒๕๓๖ เป็นต้นมา

โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ (อพ.สธ.) ปัจจุบันมีการดำเนินงานใน ๘ กิจกรรม โดยแบ่งตามกรอบการดำเนินงาน ๓ กรอบ ได้แก่

๑) กรอบการเรียนรู้ทรัพยากร

- กิจกรรมที่ ๑ กิจกรรมปกป้องทรัพยากร
- กิจกรรมที่ ๒ กิจกรรมสำรวจเก็บรวบรวมทรัพยากร
- กิจกรรมที่ ๓ กิจกรรมปลูกรักษาทรัพยากร

๒) กรอบการใช้ประโยชน์

- กิจกรรมที่ ๔ กิจกรรมอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ทรัพยากร
- กิจกรรมที่ ๕ กิจกรรมศูนย์ข้อมูลทรัพยากร
- กิจกรรมที่ ๖ กิจกรรมวางแผนพัฒนาทรัพยากร

๓) กรอบการสร้างจิตสำนึก

- กิจกรรมที่ ๗ กิจกรรมสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากร
- กิจกรรมที่ ๘ กิจกรรมพิเศษสนับสนุนการอนุรักษ์ทรัพยากร

โดยในปัจจุบันได้ดำเนินการแผนแม่บทโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ระยะ ๕ ปีที่เจ็ด (ตุลาคม ๒๕๖๔ – กันยายน ๒๕๖๙) ซึ่งในส่วนของศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตรจังหวัดระยอง จะเป็นการปฏิบัติงานต่อเนื่องในกิจกรรมการปลูกรักษาพันธุกรรมพืชที่ได้ดำเนินงานมาแล้ว ตั้งแต่ปี ๒๕๓๖ โดยรวบรวมพันธุ์ไม้ผลที่ชนะการประกวดและพันธุ์พืชสวนพันธุ์ดีหายากไว้ ณ ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตรจังหวัดระยอง เพื่อให้ยังคงเป็นแหล่งเก็บรวบรวมและอนุรักษ์พันธุกรรมพืชสวน รวมทั้ง เป็นแหล่งศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับพันธุ์พืชดังกล่าว รวมทั้งการขยายผลการดำเนินงานไปสู่ชุมชนด้วย

๒. วัตถุประสงค์

- ๒.๑ เพื่อสนองพระราชดำริโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ (อพ.สธ.)
- ๒.๒ เพื่อเป็นการเก็บรักษาพันธุกรรมพืชที่ใกล้จะสูญพันธุ์และหายากหรือ พืชพันธุ์ใหม่
- ๒.๓ เพื่อประโยชน์ในด้านการศึกษาของผู้สนใจทั่วไปตลอดจนเป็นแหล่งพันธุกรรมสำหรับงานวิจัยต่างๆในอนาคต
- ๒.๔ เพื่อขยายผลการดำเนินงานลงสู่ชุมชน

๓. กิจกรรมการดำเนินงาน/เป้าหมายการดำเนินการ

- ๓.๑ ดูแลแปลงอนุรักษ์พันธุ์ไม้ผลในพื้นที่โครงการฯ พื้นที่ ๕๐ ไร่ ประกอบด้วยกิจกรรมต่างๆดังนี้
 - ดูแลรักษา ใส่ปุ๋ย ป้องกันกำจัดโรคและแมลง และกำจัดวัชพืช
 - จัดหาพันธุ์ไม้ผลชนิดใหม่เพิ่มเติม และจัดหาทดแทนต้นที่ตายไป
 - ขยายพันธุ์ไม้เพื่อสนับสนุนงานอนุรักษ์พันธุ์พืชแก่เกษตรกร และโครงการอื่นๆของกรมส่งเสริมการเกษตร
 - วางระบบน้ำภายในแปลงใหม่ เนื่องจากระบบเก่าชำรุดและใช้งานมานาน
- ๓.๒ สำรวจและบันทึกข้อมูลพันธุ์พืช ในรูปแบบป้ายลักษณะทางพฤกษศาสตร์
- ๓.๓ อบรมสร้างจิตสำนึกแนวทางการอนุรักษ์ให้กับเกษตรกรและชุมชน
 - อบรมหลักสูตรการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชท้องถิ่น จำนวน ๓๐ ราย
- ๓.๔ สนับสนุนโรงเรียนสมาชิกสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน จำนวน ๒ โรงเรียน

๔. ระยะเวลาดำเนินงาน

ในช่วงเดือนตุลาคม ๒๕๖๔ – เดือนกันยายน ๒๕๖๕

๕. สถานที่ดำเนินการ

ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตรจังหวัดระยอง หมู่ที่ ๓ ตำบลแม่น้ำคู้ อำเภอลวกแดง จังหวัดระยอง

๖. งบประมาณดำเนินการ

ได้รับอนุมัติงบประมาณดำเนินการ จำนวน ๑๓๑,๐๐๐ บาท (หนึ่งแสนสามหมื่นหนึ่งพันบาทถ้วน) จากงบประมาณประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๕ งบดำเนินงาน แผนงานยุทธศาสตร์สร้างความมั่นคงและลดความเหลื่อมล้ำทางด้านเศรษฐกิจและสังคม โครงการส่งเสริมการดำเนินงานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ กิจกรรมสนับสนุนโครงการการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จำนวน ๑๓๑,๐๐๐ บาท (หนึ่งแสนสามหมื่นหนึ่งพันบาทถ้วน) โดยมีรายละเอียดรายการงบประมาณ ดังนี้

- ๑) ดูแลแปลงปลูกรักษาพันธุกรรมพืชในพื้นที่โครงการ ๕๐ ไร่ จำนวน ๑๐๐,๐๐๐ บาท (หนึ่งแสนบาทถ้วน)
- ๒) สำรวจและบันทึกข้อมูลพันธุ์พืชในรูปแบบของระบบฐานข้อมูลในพื้นที่ของ กรมส่งเสริมการเกษตร จำนวน ๕,๐๐๐ บาท (ห้าพันบาทถ้วน)
- ๓) อบรมสร้างจิตสำนึกแนวทางการอนุรักษ์ให้กับเกษตรกรและชุมชน หลักสูตรการอนุรักษ์พันธุ์พืชท้องถิ่น จำนวน ๖,๐๐๐ บาท (หกพันบาทถ้วน)
- ๔) สนับสนุนโรงเรียนสมาชิกสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน จำนวน ๒๐,๐๐๐ บาท (สองหมื่นบาทถ้วน)

๗. ผลการดำเนินงาน

การเบิกจ่ายงบประมาณ

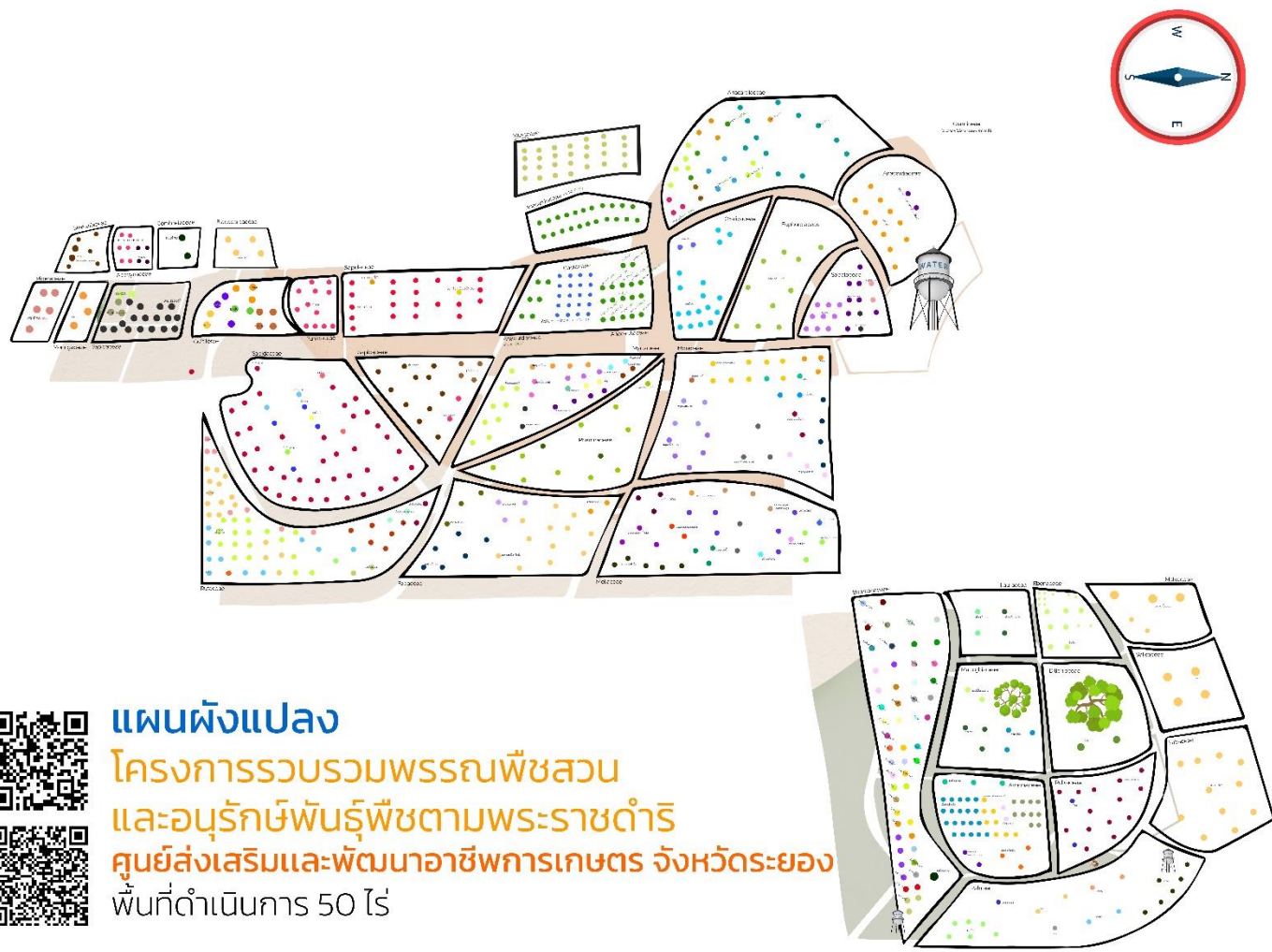
กิจกรรม	งบประมาณ	เบิกจ่าย	คงเหลือ	ร้อยละของการเบิกจ่าย
1.ดูแลแปลงปลูกรักษาพันธุกรรมพืชในพื้นที่โครงการ	๑๐๐,๐๐๐.๐๐	๙๙,๙๙๙.๐๒	๐.๙๘	๑๐๐.๐๐
2.สำรวจและบันทึกข้อมูล	๕,๐๐๐.๐๐	๔,๙๙๖.๙๐	๓.๑๐	๙๙.๙๔
3.ฝึกอบรมหลักสูตรอนุรักษ์พันธุ์พืชท้องถิ่น	๖,๐๐๐.๐๐	๕,๙๖๖.๕๐	๓๓.๕๐	๙๙.๔๔
4.สนับสนุนโรงเรียนสมาชิกสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน	๒๐,๐๐๐.๐๐	๑๙,๗๖๒.๐๑	๒๓๗.๙๙	๙๘.๘๑

กิจกรรมที่ ๑ ดูแลแปลงอนุรักษ์พันธุ์ไม้ผลในพื้นที่โครงการฯ พื้นที่ ๕๐ ไร่

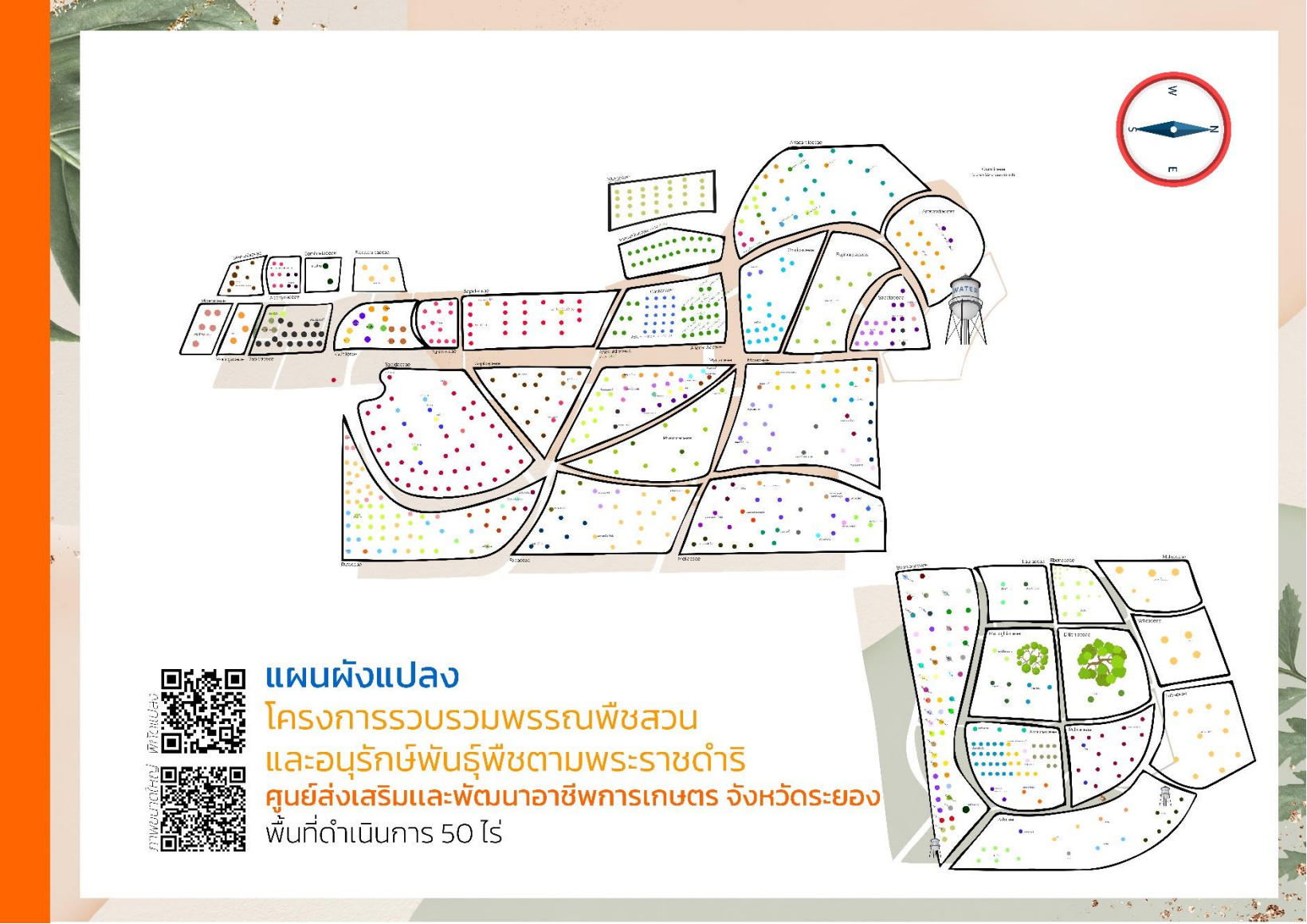
โดยแบ่งออกเป็น ๓๗ โชน เก็บรวบรวมพันธุ์ไม้ผล รวม ๗๕๖ ต้น ๓๑ วงศ์ ได้แก่

๑. Piperaceae เช่น พริกไทยซีลอน
๒. Sterculiaceae เช่น โกโก้แอปเปิ้ลอะเมซอน เป็นต้น
๓. Moringacea เช่น มะรุม เป็นต้น
๔. Sapindaceae เช่น เงาะพันธุ์โรงเรียน เงาะพันธุ์สีชมพู ชำมะเลียงขาว ชำมะเลียงดำ เป็นต้น
๕. Apocynaceae เช่น พุดดง มะม่วงหาวมะนาวโห่ เป็นต้น
๖. Combretaceae เช่น สมอไทย เป็นต้น
๗. Elaeocarpaceae เช่น มะกอกน้ำ เป็นต้น
๘. Guttiferae เช่น มังคุด พะวา มะพูด ชะมวง เป็นต้น
๙. Punicaceae เช่น ทับทิมแดงอินเดีย ทับทิมแดงมารวย เป็นต้น
๑๐. Anacardiaceae เช่น มะม่วงน้ำดอกไม้สีทอง มะม่วงแรด มะปรางหวาน มะยงชิด เป็นต้น
๑๑. Cactaceae เช่น แก้วมังกรเนื้อสีเหลือง แก้วมังกรเนื้อสีแดง เป็นต้น
๑๒. Sapotaceae เช่น ละมุดมาเลย์ ละมุดสีดำ ละมุดมะกอก เป็นต้น
๑๓. Euphorbiaceae เช่น มะไฟ เป็นต้น
๑๔. Oxalidaceae เช่น ตะลิงปลิง มะเฟือง เป็นต้น
๑๕. Musaceae เช่น กล้ายหอม กล้วยน้ำหว่า เป็นต้น
๑๖. Myrtaceae เช่น ฝรั่งหวานพิรุณ ฝรั่งเพชรภูทอง ฝรั่งขี้นก เป็นต้น
๑๗. Rhamnaceae เช่น พุทราสามรส พุทราสายพันธุ์พื้นเมือง เป็นต้น
๑๘. Moraceae เช่น สาเก ขนุนเหลืองมาเลย์ มะเดื่อ จำปาตะ เป็นต้น
๑๙. Meliaceae เช่น กระท้อนปุยฝ้าย กระท้อนนวลจันทร์ ลองกองต้นหยงมัส เป็นต้น
๒๐. Fabaceae เช่น สะตอ มะขามเปรี้ยวฝักใหญ่ มะขามลูกหยี เป็นต้น
๒๑. Rutaceae เช่น มะขวิด มะนาวแป้นพิจิตร มะนาวด่าง เป็นต้น
๒๒. Bombacaceae เช่น ทุเรียนพันธุ์หอมทอง ทุเรียนพันธุ์อิงอน ทุเรียนพันธุ์ชะนี เป็นต้น
๒๓. Lauraceae เช่น อาโวคาโดพันธุ์ปีเตอร์สัน อาโวคาโดพันธุ์ฮอลล์ เป็นต้น
๒๔. Malpighiaceae เช่น เซอร์รี่ไทย เป็นต้น
๒๕. Annonaceae เช่น น้อยหน่าพันธุ์เพชรปากช่อง น้อยหน่าครึ่ง น้อยหน่วง เป็นต้น
๒๖. Ebenaceae เช่น อินจัน เป็นต้น
๒๗. Dilleniaceae เช่น มะตาด เป็นต้น
๒๘. Rubiaceae เช่น กาแฟโรบัสต้า เป็นต้น
๒๙. Malvaceae เช่น เกาลัดสายพันธุ์พื้นเมือง เป็นต้น
๓๐. Salicaceae เช่น ตะขบป่า เป็นต้น
๓๑. Palmae เช่น ปาล์มน้ำมัน มะพร้าว ตาลโตนด เป็นต้น

ภาพแผนผังพื้นที่ดำเนินงานโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช

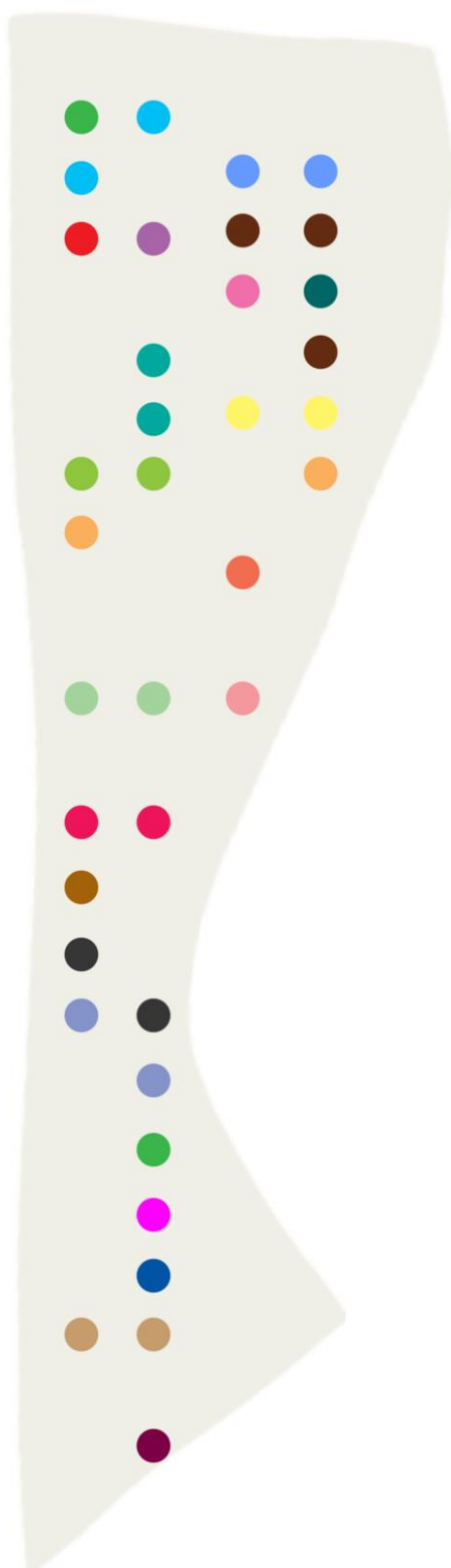
แผนผังแปลง
โครงการรวบรวมพรรณพืชสวน
และอนุรักษ์พันธุ์พืชตามพระราชดำริ
ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตร จังหวัดระยอง
พื้นที่ดำเนินการ 50 ไร่

ต่อระบบน้ำและปลูกซ่อมแซมต้นไม้ตาย โชนทุเรียน (วงศ์ Bombacaceae)

24
23
22
21
20
19
18
17
16
15
14
13
12
11
10
9
8
7
6
5
4
3
2
1

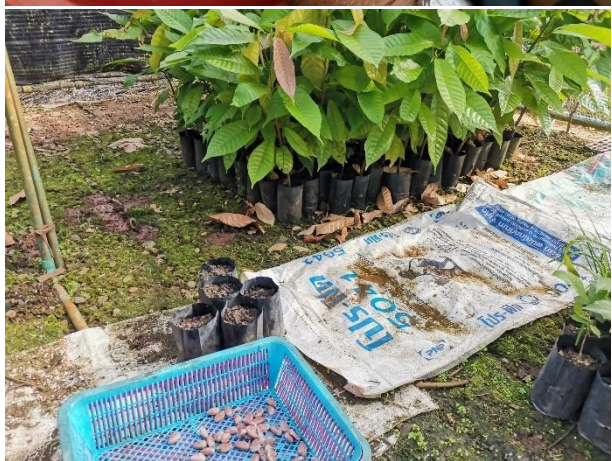
ปลูกลุ่มแปลงวงศ์ Bombacaceae สิงหาคม 2565

- กบหัวล้าน
- กบสุวรรณ
- ขุนนท
- ดาวกระจาย
- อีลีปนายทิพย์
- กบพิกุล
- จันทบุรี 5
- ก้านยาววัดสัก
- กบเล็บเหยี่ยว
- บางขุนนท
- จันทบุรี 9
- จันทบุรี 2
- กบสีนาค
- ฟอยทอง
- เขียวดำสิง
- ปีนทอง
- กบเหมราช
- กบทองดำ
- ทองสุก
- กะเทยเนื้อขาว
- ชมพูพาน
- ชายมะไฟ
- นกเหยิบ

การใส่ปุ๋ย ให้น้ำ พ่นน้ำหมักชีวภาพ ถากหญ้า กำจัดวัชพืชภายในแปลงและขอบถนนข้างแปลง

ขยายพันธุ์พืชเพื่อสนับสนุนงานโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชและโครงการอื่น ๆ ของกรมส่งเสริมการเกษตร

ผลิตน้ำหมักชีวภาพจากผลผลิตเหลือทิ้งภายในแปลง

ภายในพื้นที่โครงการฯ มีผลผลิตที่ร่วงหล่นจากต้นเป็นจำนวนมาก เนื่องจากพายุฝน จึงนำผลผลิตเหล่านี้มาแปรรูปเป็นน้ำหมักชีวภาพให้เกิดประโยชน์ในการบำรุงรักษาพืชภายในแปลง

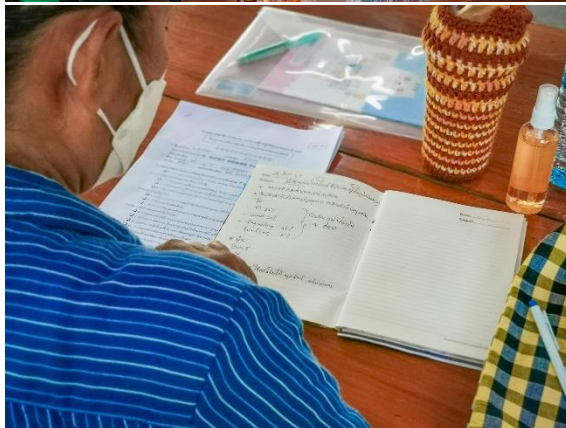

กิจกรรมที่ ๒ สำรวจและบันทึกข้อมูลพันธุ์พืชในระบบพื้นฐาน
ดำเนินการสำรวจข้อมูลและติดแท็กพันธุ์ไม้ภายในแปลงตามชนิดและนำมาจัดทำในรูปแบบป้ายลักษณะทาง
พฤกษศาสตร์เพื่อเป็นการเผยแพร่ความรู้ให้แก่ผู้เยี่ยมชม

กิจกรรมที่ ๓ อบรมสร้างจิตสำนึกแนวทางการอนุรักษ์ให้กับเกษตรกรและชุมชน

จัดอบรมหลักสูตรการการอนุรักษ์ทรัพยากรท้องถิ่น เรื่อง การจัดการดิน ปุ๋ย สำหรับพืชในท้องถิ่นเพื่อ การอนุรักษ์ที่ยั่งยืน ในวันจันทร์ที่ ๒๘ มีนาคม ๒๕๖๕ ณ ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ตำบลบ้านแลง หมู่ ๓ ตำบลบ้านแลงอำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง โดยมีกลุ่มเป้าหมายเป็นเกษตรกรและผู้สนใจภายในพื้นที่อำเภอเมืองระยอง จังหวัดจังหวัดระยอง ๓๐ ราย วัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้อบรมเข้าใจลักษณะ และการจัดการดิน ปุ๋ย ซึ่งเป็นปัจจัยหลักของการปลูกพืช เพื่อนำไปสู่การอนุรักษ์พันธุ์พืชแบบยั่งยืน โดยมีเนื้อหา การบรรยายความรู้เรื่องการจัดการเพิ่มมูลค่าผลผลิตเหลือใช้ภายในแปลง การเก็บตัวอย่างดินเพื่อการส่งวิเคราะห์ และการวิเคราะห์ดิน การปรับปรุงบำรุงดิน การใช้ปุ๋ยและการผลิตน้ำหมักชีวภาพ และยังได้มอบต้นโกโก้และ ตัวอย่างน้ำหมักชีวภาพที่ได้จากผลผลิตเหลือทิ้งภายในแปลงอนุรักษ์ฯ ให้แก่ผู้เข้าอบรมได้นำไปทดลองใช้ ในการ อบรมดังกล่าวดำเนินงานโดยอยู่ภายใต้มาตรการการเฝ้าระวังการแพร่กระจาย เชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙

**รายงานผลการดำเนินกิจกรรมฝึกอบรม
โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช อันเนื่องมาจากพระราชดำริ
หลักสูตร การอนุรักษ์ทรัพยากรท้องถิ่น ประจำปี ๒๕๖๕
ในวันจันทร์ที่ ๒๘ มีนาคม ๒๕๖๕**

๑. หลักการและเหตุผล

โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (อพ.สธ.) เป็นโครงการที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงสืบทอดงานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงอนุรักษ์ต้นยางนา ตั้งแต่ปี ๒๕๐๓ ทรงเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช ทรงดำเนินโครงการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและหลากหลายทางชีวภาพ ในปี ๒๕๓๕ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงมีพระราชดำริให้ดำเนินการอนุรักษ์พืชพรรณของประเทศและดำเนินการเป็นธนาคารพืชพรรณ โดยดำเนินการโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ และจัดสร้างธนาคารพืชพรรณขึ้นในโครงการสวนพระองค์ สวนจิตรลดา ตั้งแต่ปี ๒๕๓๖ เป็นต้นมา

โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ (อพ.สธ.) ปัจจุบันมีการดำเนินงานใน ๘ กิจกรรม โดยแบ่งตามกรอบการดำเนินงาน ๓ กรอบ ได้แก่

๑) กรอบการเรียนรู้ทรัพยากร

- กิจกรรมที่ ๑ กิจกรรมการปกป้องทรัพยากร
- กิจกรรมที่ ๒ กิจกรรมสำรวจเก็บรวบรวมทรัพยากร
- กิจกรรมที่ ๓ กิจกรรมปลูกรักษาทรัพยากร

๒) กรอบการใช้ประโยชน์

- กิจกรรมที่ ๔ กิจกรรมอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ทรัพยากร
- กิจกรรมที่ ๕ กิจกรรมศูนย์ข้อมูลทรัพยากร
- กิจกรรมที่ ๖ กิจกรรมวางแผนพัฒนาทรัพยากร

๓) กรอบการสร้างจิตสำนึก

- กิจกรรมที่ ๗ กิจกรรมสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากร
- กิจกรรมที่ ๘ กิจกรรมพิเศษสนับสนุนการอนุรักษ์ทรัพยากร

ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตร จังหวัดระยอง ได้เริ่มดำเนินงานโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช ตั้งแต่ปี ๒๕๓๖ โดยรวบรวมพันธุ์ไม้ผลที่ชนะเลิศการประกวดและพันธุ์ดีหายาก พร้อมทั้งการอบรมสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรผ่านทางหลักสูตร “การอนุรักษ์พันธุ์พืชท้องถิ่น” เพื่อให้ชุมชนนำความรู้ที่ได้ไปปฏิบัติให้สอดคล้องกับแนวทางการอนุรักษ์ของชุมชน

๒. วัตถุประสงค์

- ๒.๑ เพื่อสนองพระราชดำริโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ
- ๒.๒ เพื่อให้เข้าใจและเห็นความสำคัญของทรัพยากรในท้องถิ่น
- ๒.๓ เพื่อให้เข้าใจลักษณะและการจัดการดิน ปุ๋ย ซึ่งเป็นปัจจัยหลักของการปลูกพืช นำไปสู่การอนุรักษ์พันธุ์พืชแบบยั่งยืน
- ๒.๔ เพื่อนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

๓. เป้าหมาย

เกษตรกรและผู้สนใจในพื้นที่จังหวัดระยอง จำนวน ๓๓ ราย

๔. กิจกรรมการดำเนินงาน

- ๔.๑ ประสานงานเจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตรอำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง เพื่อวางแผนรายละเอียดหลักสูตร
- ๔.๒ ประสานขอความอนุเคราะห์วิทยากรจากสถานีพัฒนาที่ดินจังหวัดระยอง
- ๔.๒ ดำเนินการฝึกอบรมตามหลักสูตรและประเมินผล

๕. ระยะเวลาดำเนินงาน

ระยะเวลา ๑ วัน จำนวน ๑ รุ่น

๖. สถานที่ดำเนินการ

ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรตำบลบ้านแลง หมู่ ๓ ตำบลบ้านแลงอำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง

๗. งบประมาณ

๗.๑. ค่าตอบแทนวิทยากร

- จำนวน ๓ ชั่วโมงๆละ ๖๐๐ บาท เป็นเงิน ๑,๘๐๐ บาท

๗.๒. ค่าใช้จ่ายในการอบรม

๗.๒.๑ ค่าวัสดุอุปกรณ์ในการอบรม

- แฟ้มเอกสารอบรม จำนวน ๓๐ แฟ้ม ๆ ละ ๘ บาท เป็นเงิน ๒๔๐ บาท

- ปากกา จำนวน ๓๐ ด้าม ๆ ละ ๕ บาท เป็นเงิน ๑๕๐ บาท

- สมุด จำนวน ๓๐ เล่ม ๆ ละ ๕ บาท เป็นเงิน ๑๕๐ บาท

๗.๒.๒ ค่าจัดทำแผ่นป้ายไว้นิล ขนาด ๑ x ๓ เมตร จำนวน ๑ แผ่น

เป็นเงิน ๕๐๐ บาท

๗.๒.๓ ค่าอาหาร (ผู้อบรม ผู้สังเกตการณ์ วิทยากรและคณะ)

- ค่าอาหารว่างและเครื่องดื่ม จำนวน ๓๗ ราย ๆ ละ ๑ มื้อ ๆ ละ ๒๕ บาท

เป็นเงิน ๙๒๕ บาท

- ค่าอาหารกลางวัน จำนวน ๓๗ ราย ๆ ละ ๑ มื้อ ๆ ละ ๖๐ บาท

เป็นเงิน ๒,๒๒๐ บาท

รวมเป็นเงินทั้งสิ้น ๕,๙๘๕ บาท (ห้าพันเก้าร้อยแปดสิบห้าบาทถ้วน)

๘. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

สามารถสร้างจิตสำนึก และเห็นถึงความสำคัญในการอนุรักษ์ทรัพยากรท้องถิ่น ผู้เข้าร่วมการอบรม เข้าใจลักษณะและการจัดการดิน ปุ๋ย และเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ใช้ภายในแปลง นำไปสู่การอนุรักษ์พันธุ์พืชแบบ ยั่งยืน และสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

๙. ผลการประเมิน

๙.๑ เครื่องมือในการประเมิน ใช้แบบสอบถามประกอบด้วย ๒ ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามความพึงพอใจในเนื้อหาการอบรม ความพึงพอใจในวิทยากรและความพึงใจ ในบริการ คำถามเป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) การกำหนดคะแนนจากแบบสอบถาม กำหนดดังนี้

ผู้ตอบมีความคิดเห็นว่า น้อยที่สุด	กำหนดค่าน้ำหนักคะแนน = ๑
ผู้ตอบมีความคิดเห็นว่า น้อย	กำหนดค่าน้ำหนักคะแนน = ๒
ผู้ตอบมีความคิดเห็นว่า ปานกลาง	กำหนดค่าน้ำหนักคะแนน = ๓
ผู้ตอบมีความคิดเห็นว่า มาก	กำหนดค่าน้ำหนักคะแนน = ๔
ผู้ตอบมีความคิดเห็นว่า น้อยที่สุด	กำหนดค่าน้ำหนักคะแนน = ๕

ส่วนที่ ๒ ข้อเสนอแนะ และหัวข้อการอบรมอื่น ๆ ที่ผู้เข้าร่วมการอบรมมีความสนใจ

๙.๒ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

๙.๒.๑ เกณฑ์ในการแปลความหมาย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล Linkert Scale ที่อยู่ในรูปแบบ คะแนนเฉลี่ยกำหนดช่วงของการวัดระดับความพึงพอใจ ดังนี้

ช่วงคะแนน ๑.๐๐ - ๑.๘๐ = น้อยที่สุด
ช่วงคะแนน ๑.๘๑ - ๒.๖๐ = น้อย
ช่วงคะแนน ๒.๖๑ - ๓.๔๐ = ปานกลาง
ช่วงคะแนน ๓.๔๑ - ๔.๒๐ = มาก
ช่วงคะแนน ๔.๒๑ - ๕.๐๐ = มากที่สุด

๙.๒.๒ ข้อเสนอแนะ และหัวข้อการอบรมอื่น ๆ ที่ท่านสนใจ ทำการสรุปและนำเสนอในรูปแบบความเรียง

๙.๓ ผลการประเมินความพึงพอใจ

ผลการประเมินระดับความพึงพอใจเกี่ยวกับความเหมาะสมของเนื้อหาวิชาและกระบวนการของวิทยากร และการนำไปใช้ประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด รายละเอียดแสดงในตารางที่ ๑, ๒ และ ๓ ตามลำดับ

ส่วนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามความพึงพอใจ
ตารางที่ ๑.๑ ความพึงพอใจในเนื้อหาการอบรม

หัวข้อ	ค่าเฉลี่ย	ระดับความคิดเห็น
ความรู้ ความเข้าใจ ก่อน การอบรม	๒.๙๗	ปานกลาง
ความรู้ ความเข้าใจ หลัง การอบรม	๔.๒๐	มากที่สุด
สามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน	๔.๐๓	มาก
สามารถนำความรู้ไปเผยแพร่ได้	๓.๘๓	มาก

ตารางที่ ๒ ความพึงพอใจในวิทยากร

หัวข้อ	ค่าเฉลี่ย	ระดับความคิดเห็น
เทคนิคการนำเสนอของวิทยากร	๔.๒๐	มากที่สุด
วิทยากรนำเสนอเนื้อหาสาระครบถ้วนและน่าสนใจ	๔.๓๓	มากที่สุด
สื่อประกอบการนำเสนอของวิทยากร	๔.๑๗	มาก
การบริหารเวลาของวิทยากร	๔.๒๓	มากที่สุด

ตารางที่ ๓ ความพึงพอใจในบริการ

หัวข้อ	ค่าเฉลี่ย	ระดับความคิดเห็น
การต้อนรับ/ชี้แจงรายละเอียด	๔.๓๐	มากที่สุด
ความเหมาะสมของสถานที่จัดอบรม	๔.๒๐	มากที่สุด
โสตทัศนูปกรณ์	๓.๙๓	มาก
ความเหมาะสมของอาหารและเครื่องดื่ม	๔.๐๓	มาก
ระยะเวลาในการจัดอบรม	๔.๒๐	มากที่สุด

ส่วนที่ ๒ ข้อเสนอแนะ และหัวข้อการอบรมอื่น ๆ ที่ผู้เข้าร่วมการอบรมมีความสนใจ

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับเนื้อหาหลักสูตร ผู้เข้ารับการศึกษาอบรมได้ให้ความคิดเห็นละข้อเสนอเกี่ยวกับ

หัวข้อการอบรมอื่น ๆ ที่ผู้เข้าร่วมการอบรมมีความสนใจ

การทำน้ำหมัก (ปฏิบัติ)

๑๐. ผู้รับผิดชอบ

- ๑) นายหะพันธ์ พลัปปลาไชย
- ๒) นางสาวชื่นจิต ชัดิทะเสมา

ผู้อำนวยการศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตร จังหวัดระยอง
นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการ

กิจกรรมที่ ๔ สนับสนุนโรงเรียนสมาชิกสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน จำนวน ๒ โรงเรียน

- จัดทำแหล่งเรียนรู้สมุนไพรพื้นบ้าน พร้อมให้ความรู้และปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากร ให้นักเรียนและครูโรงเรียนบ้านคลองบางไผ่ อำเภอบ้านฉาง จังหวัดระยอง โดยมีสมุนไพรพื้นบ้าน ที่มีฤทธิ์ในการรักษาโรคและอาการบาดเจ็บ เช่น รวงจืด ไพลดำ ว่านหางจระเข้ เป็นต้น เพื่อเป็นการปลูกจิตสำนึกและให้เล็งเห็นถึงประโยชน์ ในการอนุรักษ์คงไว้ซึ่งสมุนไพรพื้นบ้าน

- จัดอบรมถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่สมาชิกสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน ในหลักสูตร “การอนุรักษ์และผลิตเห็ด” ณ โรงเรียนบ้านสมานมิตร จังหวัดระยอง ในวันที่ ๑๙ สิงหาคม ๒๕๖๕ ให้แก่นักเรียนโรงเรียนบ้านสมานมิตร จำนวน ๒๐ คน โดยมีหัวข้อการบรรยายเรื่องผลิตเห็ดนางฟ้าภูฐาน การผลิตเห็ดฟางในตะกร้า และลงมือฝึกปฏิบัติการผลิตเห็ดฟางในตะกร้า พร้อมทั้งได้มอบปัจจัยการผลิตและป้ายองค์ความรู้เรื่องผลิตเห็ดนางฟ้าภูฐาน การผลิตเห็ดฟางในตะกร้า เพื่อจัดทำฐานการเรียนรู้เรื่องเห็ดภายในโรงเรียนต่อไป

๘. ปัญหาและข้อเสนอแนะ

๘.๑ โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชของศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตรจังหวัดระยอง เริ่มการดำเนินงานตั้งแต่ปี ๒๕๓๖ ซึ่งข้อมูลพันธุ์พืชหลายชนิดมีการสูญหาย จนไม่สามารถระบุชนิดพันธุ์ได้ มีพืชบางชนิดที่ดำเนินการระบุพันธุ์ไปบ้างแล้วจากผู้รู้ภายในหน่วยงาน ในปีงบประมาณถัดไปมีแผนที่จะประสานหน่วยงาน/ผู้เชี่ยวชาญจากภายนอก เพื่อช่วยจัดจำแนกพันธุ์พืช

๘.๒ เนื่องสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ ที่เพิ่มความรุนแรงมากขึ้น ทำให้โรงเรียนส่วนใหญ่ปรับการเรียนการสอนเป็นรูปแบบ online ทางโรงเรียนไม่สะดวกให้ลงพื้นที่ไปสนับสนุน จึงต้องรอให้โรงเรียนเปิดการเรียนการสอนเป็นรูปแบบ onsite ถึงสามารถลงพื้นที่ไปสนับสนุนโรงเรียนสมาชิกสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนได้

๙. ผู้รับผิดชอบโครงการและคณะทำงาน

๑. นายหะพันธ์ พลัฒลาไชย	ผู้อำนวยการศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตร จ.ระยอง
๒. นางสาวชื่นจิต ชัดิทะเสมา	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรเกษตรปฏิบัติการ
๓. นายณัฐพงษ์ บุราณรมย์	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร

ภาคผนวก

ตัวอย่างป้ายลักษณะทางพฤกษศาสตร์

แก้วมังกร

ชื่อสามัญ : Dragon Fruit วงศ์ : CACTACEAE
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Hylocereus undulatus* (Saw.)
Dritton & Rose

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์ :

ลำต้น ลำต้นมีลักษณะอวบน้ำเป็นแฉกสามแฉก มีหนามกระจุกอยู่ที่ข้างตา เป็นช่วงๆ หลังจากบานแล้ว จะเหี่ยวและร่วงหล่นไป โดยมีผลติดอยู่

ใบ แก้วมังกรจะมีใบไม่มี แต่อาศัยเปลือกสีเขียวของกิ่งหรือก้านทำหน้าที่สังเคราะห์แสงแทนใบ ทั้งขนาดใหญ่ อวบอ้วน ยาวมากกว่า 50-80 ซม. กิ่งแบนงอที่แตกแขนงออกจากกิ่งหลักมักไม่ค่อยออกดอกติดผล

ดอก เป็นดอกขนาดใหญ่ยาวประมาณเกือบหนึ่งฟุต เป็นรูปทรงกรวย มีกลีบยาวเรียวกับซ้อนกัน บานในเวลากลางคืน จึงมีชื่อเรียกว่า moonflower เมื่อดอกบานเต็มที่ จะเหี่ยวและร่วงหล่น ส่วนโคนดอก จะเป็นรูปกลมหรือรูปไข่ ดอกจะเกิดบริเวณปลายกิ่ง เมื่อบานจะมีลักษณะคล้ายปากแตร จะบานในช่วงหัวค่ำจนถึงเช้าและมักสีนหอมอ่อนๆ จะกินเวลาประมาณ 15 วัน เป็นดอกสมบูรณ์เพศ ดอกบานพร้อมที่จะผสมพันธุ์ ในช่วงหัวค่ำระหว่างเวลา 19.00-21.00 น. บานเพียงคืนเดียว เมื่อถึงรุ่งเช้าก็จะโรย จะออกดอกติดผลได้ โดยช่วงเดือน เม.ย.-ต.ค. สามารถออกดอกได้ตลอด หลังเก็บ เที่ยวไปแล้วอีก 15-20 วัน จะ มีดอกชุดใหม่ตาม ออกมาอีก ช่วงเดือน พ.ย.-มี.ค. หรือช่วงอากาศหนาวเย็น จะพักต้นและไม่ออกดอก

ผล แก้วมังกรเมื่อโตเต็ม ฝักเปลือกเป็นสีเขียว รูปทรงกลมรี เส้นผ่าศูนย์กลางผลกว้างประมาณ 6-10 เซนติเมตร มีกลิ่นเสียงติดอยู่ตามเปลือกผล เมื่อสุกผิวเปลือกจะเปลี่ยนเป็นสีแดงอมชมพู ผลอาจมีเปลือกสีชมพู หรือสีแดงบานเย็นหรือสีเหลือง (แล้วแต่พันธุ์) เนื้อผล ภายในมีทั้งสีขาว สีชมพู และสีแดง และมีเมล็ดสีดำแทรกอยู่ในเนื้อผล ซึ่งใหญ่ กว่าเมล็ดงาเล็กน้อยฝังตัวกระจายอยู่ในเนื้อผล

ถิ่นกำเนิด :
มีถิ่นกำเนิดในประเทศเม็กซิโก

ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตร จังหวัดระยอง

ตัวอย่างป้ายองค์ความรู้เรื่องการผลิตเห็ดนางฟ้าภูฐาน

เห็ดนางฟ้าภูฐาน

เห็ดนางฟ้าภูฐาน

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Pleurotus eous*
ชื่อสามัญ : เห็ดนางฟ้าภูฐาน (Bhutan Oyster Mushroom)
ถิ่นกำเนิด : แถบเทือกเขาหิมาลัย ประเทศอินเดีย
ลักษณะทางพฤกษศาสตร์ : ดอกเห็ดมีสีขาวจนถึงสีน้ำตาลอ่อน หนวดดอกเหนียวมัน สดสีลำ ก้านดอกสีขาว ขนาดยาวไม่แน่นอนล่อนอ่อน ครีบดอกสีขาวอยู่ชิดติดกัน เส้นใยคงมีงาละเอียด
ลักษณะเด่น : เส้นใยเจริญได้ดีและเร็ว ทั้งในอาหารแห้งและหัวเชื้อเมล็ดถั่วฝักยาว ออกดอกที่รวดเร็ว ระยะช่วงห่างของการออกดอกสั้น มีความสามารถในการให้อาหารสูง ถ้าใส่อาหารมากแฉกมีขนาดใหญ่ และมีวามต้านทานราสีพิษและราสีต่างๆ

วิธีการเพาะเห็ดนางฟ้าภูฐาน

การทำก้อนเชื้อเห็ด
วัสดุและอุปกรณ์ (สำหรับ 100 ก้อน)

- วัสดุย่อยง่าย พืช 50 กก. - ถุงพลาสติก 7x11 หรือ 9x13 นิ้ว
- รำละเอียด 4 กก. - คอกขี้ไก่, ฝาปิด, สำลี้
- ฝักถั่ว 100 กก. - น้ำสะอาด
- ปูนขาว 500 กก. - กิ่งไม้ข่าหรือ
- ฟิล์ม 500 กก. - เชื้อเห็ดนางฟ้าภูฐานในเมล็ดข้าวฟ่าง

วิธีการ

- 1) นำเชื้อเชื้อ รำละเอียด ฝักถั่ว ปูนขาว และยิปซั่ม แฉกที่หักจากก้อนที่เพิ่มความชื้นโดยการเติมน้ำ (ความชื้น 70-80%) สังกะสีโดยการโรยที่กำรัด ฟิล์มและกลายออก ลักษณะวิธีดูเป็นก้อนและมีน้ำไหลออกนาระหว่างเนื้อ
- 2) นำวัสดุบรรจุลงถุงแล้วตีหลวม ใส่ของสดสำหรับกินทำให้สด
- 3) นำก้อนเชื้อที่ความชื้นและบดทรายที่แห้งนี้โดยเติมน้ำไว้ส่วนความชื้นเป็นค่าใช้ไฟฟอง เมื่อนำเชื้อสดไฟฟองใช้ไฟกลาง นี้อวด 3-4 ชั่วโมง จึงเปิดหา ร่องน้ำขึ้นและนำออก ฝักน้ำเพื่อหยุดเชื้อเห็ดนางฟ้า
- 4) นำก้อนเชื้อที่สดไว้ที่อุณหภูมิ 28-35 °C เป็นเวลา 30-45 วัน จากนั้น นำน้ำใสหรือเปิดคลา ฝักน้ำและเอาสำล้ออก ระยะที่เพิ่มผลประมาณ 90 วัน

ปัจจัยที่มีผลต่อการเจริญเติบโต

โดย ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตร จังหวัดระยอง

ตัวอย่างป้ายองค์ความรู้เรื่องการผลิตเห็ดฟาง

๕ เห็ดฟาง

รูปแบบการเพาะ

- แบบกองเตี้ย
- แบบกองสูง
- แบบโรงเรือน
- แบบในตระกร้า

การเพาะเห็ดฟางในตระกร้า

วัสดุอุปกรณ์

1. ตะกร้าพลาสติก
2. เชื้อเห็ดฟาง
3. ฟลาสติกคลุม
4. ฟางข้าว
5. กากน้ำตาล
6. แป้งข้าวเหนียว
7. อาหารกระตุ้นเชื้อ
8. อาหารเสริม (ผักตบชวา, ปุ๋ยคอก)

วิธีการเพาะ

นึ่งหัวเชื้อเห็ดฟางให้เป็นชิ้นเล็กๆ (1 ก้อน แบ่งออกเป็น 4 กอง) ผสมกับแป้งข้าวเหนียว

เตรียมฟางแช่น้ำ ผสมกากน้ำตาล ทั้งไว้อย่างน้อย 1 คืน

ใส่วัสดุเพาะลงในตระกร้า สูงประมาณ 2-3 นิ้ว กดให้พอแน่น

เตรียมน้ำแช่น้ำ ผสมกากน้ำตาล ทั้งไว้อย่างน้อย 1 คืน

โรยอาหารเสริม (ผักตบชวา, ปุ๋ยคอก) และน้ำเชื้อเห็ดฟาง 1 ส่วน มาโรยบนวัสดุเพาะ โดยโรยให้ชิดขอบตะกร้า ทำซ้ำอีก 2-3 ชั้นจนเต็มตะกร้า

รดน้ำ และปิดคลุมด้วยพลาสติก

เมื่อครบ 3 คืน ให้เปิดพลาสติกออก ประมาณ 15-20 นาที ผสมน้ำเปล่ากับกากน้ำตาลใช้ฟอกที่ฉีดพ่น คลุมพลาสติกไว้เหมือนเดิม ให้เห็นเลื้อยระยิบระยับอากาศไว้ เปิดพลาสติกคลุมออกทุกวัน ตอนเช้า-เย็น วันละ 15-20 นาที จนกว่าจะเก็บเห็ดได้

ปัจจัยสำคัญ

ความชื้นสัมพัทธ์ : ๘๕ %
 หนึ่งจากนั้นรักษาความชื้นสัมพัทธ์ที่ ๗5%
 อุณหภูมิ : ๓ วันแรก ๓๕-40 องศาเซลเซียส
 หลังจากนั้นรักษาอุณหภูมิไว้ที่ ๓0-34 องศาเซลเซียส
 สิ่งแวดล้อม : ห้ามวางไว้ที่แดดจัด หากบริเวณรอบแห้งให้หมั่นพรมน้ำ

ผลิผลและศัตรู

เก็บได้ประมาณ 2-3 รอบ หนึ่งตระกร้าได้ผลผลิตประมาณ 8 ขีด - 1 กิโลกรัม
 ต้นทุนต่อกองที่ประมาณ 60-70 บาทต่อตระกร้า
 ศัตรูในการเพาะเห็ดคือ มดและปลวก เข้าทำรังหรือทำลายเชื้อเห็ด
 ป้องกันโดยข่วนเกลือแฉงหรือผงซักฟอกเล็กน้อยบริเวณเพาะ

โดย ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตร จังหวัดระยอง

**รายงานผลการดำเนินงานโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๕**

โดย ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตร จังหวัดระยอง
สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรที่ ๓ จังหวัดระยอง
กรมส่งเสริมการเกษตร